

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2024, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 122-161

January 2024, Volume: 3, Issue: 1, pp. 122-161

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 06 Aralık 2023 / 06 December 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 27 Ocak 2024 / 27 January 2024

Makalenin Başlığı / Article Title

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılması ve Önlenmesi

The Use and Prevention of Non-Profit Organizations in the Financing of Terrorism

Yazar(lar) / Writer(s)

Mücahit DİZMAN

Atf Bilgisi / Citation:

Dizman, M. (2024). Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılması ve Önlenmesi. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 3(1), ss.122-161, DOI: 10.61314/traddergi.1401215

Dizman, M. (2024). The Use and Prevention of Non-Profit Organizations in the Financing of Terrorism. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 3(1), pp.122-161, DOI: 10.61314/traddergi.1401215

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLARIN TERÖRİZMİN FİNANSMANINDA KULLANILMASI VE ÖNLENMESİ

Mücahit DİZMAN*

ÖZET

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar toplumsal düzen içerisinde uzun yıllardır varlığını sürdüren önemli yapılar arasındadır. Hem kurumsal hem de insani boyutuyla özellikle kamu araçlarının eksik yönlerini tamamlayan bu kuruluşlar, çeşitli şekillerde kötü niyetli kişi veya grupların istismarına maruz kalabilmektedir. Hatta bazı durumlarda terörizmin finansmanına yol açan olaylarla gündeme gelebilmektedir. Bu sebeple yapılan çalışmada, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanında nasıl kullanıldığı ile mücadele eden kurumlar ve yapılan yasal düzenlemelerin etkinliği tartışılmaktadır. Ayrıca kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hakkında Türk kanunları çerçevesinde uygulanan kapatma ve malvarlığı dondurma kararları, içerik analizi tekniği ile incelenerek elde edilen istatistiksel veriler analiz edilmektedir. Araştırma neticesinde, uygulanan yasal düzenlemelerin yeterli olduğu ancak sahadaki pratiğin geliştirilmesine yönelik adımların atılması gerektiği anlaşılmış olup bu kapsamda kurumlararası ve topluma yönelik işbirliğinin artırılması gerekmektedir. Sonuç olarak, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar toplumlar için her yönüyle önemli bir yer teşkil etmekte olup terörizmin finansmanında kullanılma riskine yönelik daha fazla önlem alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar, Terörizm, Terörizmin Finansmanı, Uluslararası Kuruluş ve Düzenlemeler, Ulusal Kuruluş ve Düzenlemeler, Malvarlığı Dondurma.*

THE USE AND PREVENTION OF NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN THE FINANCING OF TERRORISM

ABSTRACT

Non-profit organizations are among the important structures that have existed in the social order for many years. These organizations, which complement the deficiencies of public instruments with both their institutional and humanitarian dimensions, may be subject to abuse by malicious individuals or groups in various ways. In some cases, they may even come to the agenda with incidents leading to the financing of terrorism. For this reason, this study discusses how nonprofit organizations are used in the financing of terrorism and the

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, mucahitdizman@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4600-8078.

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 06 Aralık 2023 / 06 December 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 27 Ocak 2024 / 27 January 2024

effectiveness of the institutions and legal regulations that combat them. In addition, the closure and asset freezing decisions on non-profit organizations under Turkish law are examined through content analysis technique and the statistical data obtained are analyzed. As a result of the research, it is understood that the legal regulations applied are sufficient, but steps should be taken to improve the practice in the field, and in this context, inter-institutional and community cooperation should be increased. As a result, non-profit organizations are important for societies in every aspect, and more measures should be taken against the risk of their use in terrorism financing.

Keywords: *Non-Profit Organizations, Terrorism, Financing of Terrorism, International Organizations and Regulations, National Organizations and Regulations, Asset Freeze.*

GİRİŞ

İnsanların hayatlarına, toplumsal, çevresel, sosyal, kültürel ve daha birçok şekilde olumlu yönde katkı sağlamayı amaçlayan ve bunu yaparken de herhangi bir çıkar beklemeden kurumlara kâr amacı gütmeyen kuruluşlar denir. Bu kuruluşlar genellikle toplumsal fayda, insani yardım, kültürel dezavantajlar, kamusal eksiklikleri tamamlama ve eğitim-araştırma bağlamında belirlenen amaçlara ulaşmak için kurulmaktadır. İşletmeler, insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş ekonomik yapılar olarak görülmektedir. İşletmeler hedeflerine göre sınıflandırılırken kâr amacı olması veya olmamasına yönelik ayrıştırılmaktadır (Cengiz ve Kırkbir, 2007, s. 264). Kâr amacı olmayan işletmelerde insani durumlara yönelik faydalı fikirlere odaklanılırken (Pınar, 2016, s. 10) kâr amacı olan işletmelerde planlar tamamıyla kazanç odaklı yapılmaktadır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hakkında, hükümet dışı veya devlet dışı yapılar, gönüllü kuruluşlar, hayır kuruluşları, bağımsız sektör veya vergi muafiyetine sahip kuruluşlar şeklinde kavramlara rastlamak mümkündür (Özdemir S., 2010, s. 133; Yılmaz ve Akdeniz, 2020). İnal ve Biçkes'e (2006, s. 2) göre, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bazı çalışmalarda sivil toplum kuruluşu (STK) ve üçüncü sektör kavramlarıyla da eş anlamlı şekilde kullanılmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, kâr amacı gütmeyenler ama gelir elde edecek faaliyetler yürütebilmektedirler (Kurki, 2010). Bu faaliyetlerden elde edilen gelirler, herhangi bir şekilde üye, paydaş veya müteveli heyetlerine dağıtılmamaktadır. Ancak toplumsal faydaya ulaşmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bazı harcamalar yapılabilmektedir (Cengiz ve Kırkbir, 2007, ss. 264-265). Örneğin kuruluşun genel giderleri ve çalışanları için ücret ödemeleri gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca toplumsal işler için

kullanılmak üzere gerekli olan parayı elde edebilmek amacıyla düzenlenecek hâyır, kermes, konser veya bağış toplama faaliyetlerinin organizasyonel harcamaları için çeşitli giderler yapılabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken durum, elde edilen gelirin, kuruluşun sürdürülebilirlik harcamaları (genel giderler) haricindeki kısmının toplumun faydasına olacak işlerde kullanılmasıdır. Bütün bunların yanı sıra ülke içinde veya dışında gerçekleşen insani olaylara ulaştırılmak üzere lojistik veya finansal ihtiyaçlarda aracılık rolü oynayabilmektedirler (Wang ve Chen, 2023). Bu durum, kâr amacı gütmeyen kuruluşların toplum nezdindeki önemini tümüyle ortaya koymaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, hâyır işleri ve insani faydaları yönüyle toplum nezdinde özel bir noktada yer almaktadır (Aytekin, 2022, s. 1428). Bu sebeple kuruluşlara bazı yasal ve sosyal inisiyatifler tanınmaktadır. Ancak bu durum, kötü niyetli çevrelerce istismar edilme riski taşımaktadır. Özellikle son dönemde toplum üzerindeki meşruiyetlerinin güçlü olması ve vergisel avantajlara sahip olmaları yönüyle terör yapılarının dikkatini çekmektedirler. Terör odakları, vatandaşların arasına karışarak bağlı oldukları örgüte toplum içerisinde hareket alanı kazandırmak ve finansman ağını genişletmek için kâr amacı gütmeyen kuruluşları araçları arasına eklemiştir. Bu kapsamda farkındalığın artırılması ve birtakım önlemlerin alınması önem arz etmektedir.

Terör örgütleri günümüzde insanoğlunu tehdit etmeye devam etmektedir. Bu örgütler, varlıklarını sağlamak ve sürdürmek için finansal gerekliliği olan yapılardır (Clarke, 2015, s.4). Yani kesintisiz bir finansal gelire ihtiyaç duymaktadırlar (Byman, 2005). Bu kapsamda birçok alanda girişimlerini sürdürmektedirler. Bu alanlardan birisi de kâr amacı gütmeyen kuruluşların bulunduğu sektördür. Terörizm günümüzde her alana sirayet edebildiği için terör örgütleri de bazı finansal işlerini kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla yürütmek istemektedir. Terör örgütleri, bu kuruluşlar vasıtasıyla yasal görünümlü etkinlikler (hâyır, kermes, konser, toplantı vb.) ile ticari organizasyonlarını yürütebilmektedir. Bu noktada, düzenlenen etkinliklerde bağış, etkinlik giriş ücreti veya toplantı aidatı talep edilebilmekte olup ticari işletmelerde ise, yasal görünümlü para transferi ve yabancı ülkelere yönelik ticari aktivitelerle örgüt elemanlarının hareketliliğinin koordine edilmesi benzeri avantajlar elde edilebilmektedir (FATF, 2015, s.10). Ayrıca bu kuruluşların yine yasal görünümlü çehresinden faydalanarak kaçakçılık ve suç gelirlerinin aklanması benzeri

faaliyetler gerçekleştirilebilmektedir. Yani terör örgütleri, yasal görünümlü bir kuruluş vasıtasıyla sınırlar arası geçiş sağlarken çeşitli kaçakçılık faaliyetleri gerçekleştirebilmekte veya hâyır kuruluşu görüntüsüyle hareket ederek çatışma bölgelerine lojistik destek sağlayabilmektedir. Ek olarak, bazı durumlarda kâr amacı gütmeyen kuruluşlar örtü olarak kullanılarak ülke içinde veya dışında elde edilen yasadışı finans gelirlerine yasal statü kazandırılabilir (Yılmaz, 2020a, s.189). Bu sebeple günümüzde toplumsal düzeyde etkilerini artırmaya devam eden kâr amacı gütmeyen kuruluşların, terörizm destekçileri tarafından istismar edilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar insanlık tarihinde çok eski ve hizmetlerinden dolayı özel bir yere sahiptir. Bu sebeple bu kuruluşlara yönelik toplum nezdindeki itibarın ve önemin sarsılmaması adına bu kuruluşlar üzerinden terörizme sağlanabilecek desteklerin engellenmesi ve bunun yasal düzenlemeler ile garanti altına alınması gerekmektedir. Bu sebeple yapılan çalışmada, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanında kullanılıyor olduğu varsayımı benimsenmiş olup araştırma sorusu olarak “kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanında ne şekilde kullanıldığı ve önlenmesine yönelik neler yapılabileceği” araştırılmıştır. Çalışmada, konu hakkında alınan önlemlerin süreçlerinin ulusal ve uluslararası düzeyde ele alınmasının yanı sıra Türkiye özelinde tespit edilen ve yasal süreçlere konu olan olaylarla ilgili istatistiksel verilere yer verilmektedir. Yani çalışmada, nitel araştırma ve karma yöntemlerden faydalanılarak terör örgütleri tarafından kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismar edilmesini önlemek amacıyla yetkili kurumlar ve yapılan yasal düzenlemelerin birçoğu incelenmektedir. Ayrıca Türkiye’de 2013 yılında yürürlüğe giren 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun nezdinde uygulanan “kapatma” ve “malvarlığının dondurulması” yaptırımları, içerik analizi tekniği ile detaylıca incelenmiş olup konu hakkında çeşitli bağlamlarda nicel analizler ortaya konulmaktadır. Yani çalışmada, kâr amacı gütmeyen kuruluşların uzun yıllardır var olduğu gibi bundan sonra da varlığını sürdüreceği gerçeğinden yola çıkarak terörizmin finansmanında kullanılmasının engellenmesi için yetkili kurumların ve yasal düzenlemelerin ulusal ve uluslararası düzeyde etkinliği tartışılmaktadır.

Özetle, terörizmin finansmanında son yıllarda kâr amacı gütmeyen kuruluşlar terör örgütleri tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Bu sebeple konu hakkında güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen fiili mücadelenin

yanı sıra bilimsel çalışmalarla aksayan yönlerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmada, ulusal ve uluslararası düzeyde yetkili kurumlar ve yapılan yasal düzenlemeler ile 6415 sayılı Kanun çerçevesinde uygulanan kapatma ve malvarlığı dondurma kararları incelenmektedir.

1. KÂR AMACI GÜTMEYEN KURULUŞLAR VE TARİHSEL SÜREÇ

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar gönüllülük esasına göre çalışmalar yürütmektedir. Bu bağlamda herhangi bir yasal düzenleme veya hükümet önerisine tabi olmayacak şekilde kurulmaktadırlar. Bireysel katılımların da gönüllülük esasına dayalı şekilde gerçekleştiği kâr amacı gütmeyen kuruluşlar (Butler ve Wilson, 2015, s.21), bazı durumlarda istihdam ettiği personeli ve faaliyetleri için gelir elde ettiği organizasyonların maliyetlerini bağışçılarından temin edebilmektedir (Cengiz ve Kırkbir, 2007, ss.264-267). Katılımcıların gönüllü olması, motivasyonlarının yüksek olmasına ve yürütülen faaliyetlerden elde edilen kazanımların toplumsal gelişmeye etkilerinin artmasına sebep olmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kamu veya özel sektörün güttüğü amaçlar doğrultusunda faaliyet göstermeyip gelir ve gidere değil tamamıyla insani değerlerin artırılmasına odaklandığı için kuruluş ve planlamalarında bağımsız olarak düşünülmektedir. Bu kuruluşlar kendi oluşturduğu kurullar ve iç kontrol birimleri aracılığıyla denetlenmektedir (Uysal ve Kurt, 2016, s.1557). Bu durum, kamu ve özel sektör ile kâr amacı gütmeyen kuruluşların amaçlarının ayrı olduğunun bir göstergesidir (Lyons, 2020). Gerektiği durumlarda devlet kurumları ile işbirliği gerçekleştirebilen bu kuruluşlar, kuruluş ve planlama sürecinde herhangi bir kamu veya özel sektör desteği almadığı için serbest hareket edebilmektedir. Elbette bu, demokratik toplumlara özgü bir durumdur.

Avrupa'da yaşanan *Rönesans* döneminde gerçekleşen aydınlanma süreci sonrası insani kabiliyetlerin ön plana alınmasına yönelik bir tutum ortaya çıkmıştır. Bu sayede insanların tek bir fikrî yaklaşımla ve devlet merkezli anlayışla ihtiyaçlarının tümüne karşılık bulamayacağı fark edilmiştir. Hristiyanlık ve Musevilik dinlerinde, doğrudan vatandaşlara değil kilisenin amaçları için bağış yapıldığı bilinmektedir. Ek olarak Budist vakıflarının yönetildiği yer olan en büyük Budist mabedi, uzun zamandır Brahmalardan tarafından yönetilmektedir (Teber, 2002, s.198). Ancak bu durum

İslamiyet'te farklıdır (Yediyıldız, 1993, s.25). Kur'an'da kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve türlerinden bahsedilmiyor olsa da böyle kuruluşların temellerini atabilecek “yardımlaşmak” (el-Maide 5/2), “Allah yolunda harcama” (el-Bakara 2/195:261) ve “hayır işleme” (el-Bakara 2/148) gibi emirler Kur'an'da yer almaktadır. Nitekim bu konuda Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti dönemlerinde vakıf hizmetleri ile ilgili birçok bilgiye rastlamak mümkündür.

18'inci yüzyılda yaşanan sanayileşme süreciyle birlikte meydana gelen sosyal ve siyasal anlayışın değişimi, gelecek yüzyılın hayatı yorumlamasını daha özgürlükçü ve katılımcı olmaya yöneltmiştir (Arslan, 2001, s.14). Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar bu dönemde insan hakları merkezli fikirlere odaklanmıştır. 20'nci yüzyılda yaşanan Dünya Savaşlarının sonuçlarının yıkıcılığı, küresel ekonomik krizler sonrası liberalizmin etkisinin artması ve nüfusun kontrolsüz artışı, toplumsal değerlerde belirgin eşitsizliklere sebep olmuştur. Bu durum kâr amacı gütmeyen kuruluşların önemini ortaya çıkarmış olup bu kuruluşların yeni bir gelişim evresine girmesini zorunlu kılmıştır.

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla yapılabilecek faaliyetlere yönelik birçok uluslararası görüşme gerçekleştirilmiştir. Buna göre kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, devletler tarafından ihtiyaçları karşılanamayan bireylerin taleplerine özel sektörle birlikte karşılık vermektedir (Mostashari, 2005). Ancak 1980'lerde yaşanan savaş, çatışma ve ekonomik krizler sonrası etkisini artıran neoliberal anlayış ve katılımcı demokrasi, özel sektör ve üçüncü sektör olarak nitelenen kâr amacı gütmeyen kuruluşların olduğu alanı ayırmaktadır. Bu dönem, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel olarak sınırların zorlandığı, kâr amacı gütmeyen kuruluşların hızla yayıldığı, sayısının arttığı ve günümüzdeki şeklini aldığı döneme rasgelmektedir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların buldukları döneme ve konjonktüre göre değerlendirilmesi gerekmektedir (Lyons, 2020). Yani sosyal ve kültürel değerlerin gelişmişliği, topluluklar içerisinde kâr amacı gütmeyen kuruluşların ortaya çıkışını doğrudan etkilemekte olup hatta ekonomik refah koşulları gibi durumlara da etki edebilmektedir. Hegel (akt. Yumurtacı, 2019, ss.124-125), her anlamda refah içinde olan bir toplumu savunmakta olup kâr amacı gütmeyen kuruluşu, “devlet ile birey arasındaki farklı tarafların bir araya getirilerek vücut bulmuş hali” olarak nitelendirmektedir. Hegel, devleti, “gerçekçi, uluslararası ve ulusal işbirliği

içerisinde bireylere yaşam alanı sağlayan sosyal bir canlı” olarak düşünürken kâr amacı gütmeyen kuruluşları “sosyal, kültürel ve ekonomik olarak bireysel eksikliklerin tamamlayıcısı” olarak değerlendirmektedir.

2. TÜRKİYE’DE KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR

Türkiye’de kâr amacı gütmeyen kuruluşların ortaya çıkışı ve gelişimi uzun ve kesintisiz bir sürece dayanmaktadır (Yılmaz, 2020a, s.286). Osmanlı Devleti döneminde hayır kuruluşları, aşevleri, misafirhaneler, zaviyeler, medreseler, tarikatlar çoğunlukla vakıf kavramı ile bir arada anılmaktadır (Bayartan, 2008, s. 159). Ayrıca loncalar, siyasi partiler, dernekler, işçi hareketleri ve medya örgütleri gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar şeklinde yapıların da mevcut olduğu bilinmektedir.

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda yaşanan rejim değişikliğinin sebep olduğu ortamda Osmanlı Devleti’nin mirası olarak kâr amacı gütmeyen kuruluşları masseden Türkiye’de, çok partili döneme geçinceye kadar bu kuruluşların etkinliğinden söz etmek zordur. Hatta 1926 yılında yürürlüğe giren “Vakıflar Kanunu” ile eski ve yeni vakıflar şeklinde bir ayrışmanın olduğu ve çıkarılan Türk Medeni Kanunu ile vakıfların eski hukuksal düzenle ilişkisinin kesilmesi adına “vakıf” kavramı yerine “tesis” kelimesinin kullanılması gerektiği belirtilmektedir (Şenel ve Tuyan, 2009, s.126). Bu durum 13 Temmuz 1967’de yayımlanan 903 sayılı Vakıflar Kanun ve Nizamnamesi ile Türk Medeni Kanunu’nun 73’üncü maddesinde yapılan bazı değişikliklerle birlikte yeniden eski haline (vakıf) getirilmiştir.

20’nci yüzyılın ortalarında iktidara gelen Demokrat Parti ile birlikte kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili yaptırımlar daha da esnetilmiş olup konjonktüre uygun yeni türde (dernekler, cemaatler, sendikalar, yeni nesil medya, işçi örgütleri vb.) birçok kâr amacı gütmeyen kuruluş faaliyetlerine hız vermiştir (Yılmaz, 2020a, s.300). Tek parti dönemlerinden sonra demokratik sistemin giderek daha etkin olduğu bir dönem olan 1950’ler ve 1980 yılları arası dönemde kâr amacı gütmeyen kuruluşların faaliyetleri hız kazanmıştır. Çaha’ya (2007, ss.37-38) göre, 1980 sonrası dönemde kâr amacı gütmeyen kuruluşlar en çok tartışılan konular arasında yer almaktadır. 1983-1989 yılları arasında Başbakanlık, 1989-1993 yılları arasında da Cumhurbaşkanlığı yapan Turgut Özal, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hakkında çok önemli girişimlerde bulunmuş olup dönemsel olarak Anavatan Partisi’nin programlarında da bu konu ile ilgili bilgilere rastlamak mümkündür. Özellikle kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirme kapsamına

alınması, belediyelere finans sağlanması, pazar piyasasının oluşturulması ve yetki devri gibi konular, kâr amacı gütmeyen kuruluşların dikkat çekmesinde önemli rol oynamıştır (Belhan, 2021, s.121).

1990’larda yaşanan siyasi karmaşa ortamının sebep olduğu bazı hak kayıpları, devletçi bakış açısına zarar vermekle birlikte sivil toplum hizmetlerini de ihtiyaç haline getirmiştir. Ayrıca 1982 Anayasası’nın 68’inci maddesine göre, siyasi partiler yurtdışında teşkilatlanamayacak ve gençlik kolları, kadın kolları gibi kuruluşları bünyesi altında toplayamayacaktır. Ancak 1995’te yapılan yasal düzenleme ile bu yasa ilga edilmiş olup öğretim elemanlarının ve öğrencilerin de siyasi partilere üye olabilmesinin önü açılmıştır (Ercan, 2016, s 61). Görüldüğü üzere Türkiye’deki kâr amacı gütmeyen kuruluşlar günümüzdeki halini alana kadar önemli aşamalardan geçmiştir.

Günümüzde kâr amacı gütmeyen kuruluşlar çoğunlukla vakıf ve dernek şeklinde örgütlenmeye sahiptir (Yılmaz, 2020a, s.292). Kanunla yasaklanmamış ve sonunda gelir elde etme hedefi olmayıp toplumsal faydayı artırmaya dayalı bir amacı gerçekleştirmek için tüzel veya gerçek en az yedi kişinin bilgi ve becerilerini bir araya getirerek kurdukları kâr amacı gütmeyen kuruluşlara “dernek” denir (Türk Medeni Kanunu, 2001). Dernekler, çoğunlukla toplumsal faydaya odaklı şekilde çalışan (Akipek ve Akıntürk, 2004, ss.580-581), halk nezdinde sorunların çözülmesi için önderlik eden ve ülkenin sosyo-kültürel ilerlemelerine katkı sağlamak amacıyla bir araya gelen kişilerin veya tüzel kişilerin oluşturduğu örgütlerdir (Dündar, 2008, s.4).

Vakıflar ise, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma adına bir amacı gerçekleştirmek için gerçek ve tüzel kişilerin malvarlıklarını veya ekonomik değeri olan haklarını bağışlamalarıyla kurulmaktadır. Vakıflar, kurumsallaşma kavramının ilk örneklerini oluşturmaktadır. Türk Medeni Kanunu’nun 101’inci maddesine göre, vakıflar, “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2023). Cansel’e (1988, s.321) göre vakıf, bir malın kişi mülkiyeti olmaktan çıkarılarak bazı şartlar altında yardımlaşma, dini, sosyal ve insani amaçlar için sürekli olacak şekilde tahsis edilmesidir.

3. TERÖRİZMİN FİNANSMANI İLE MÜCADELE

Terörizm olgusu tüm insanlığı tehdit eden bir kavramdır (Schmid, 2011, s. 459). Toplumların huzurunu sağlamak için engellenmesi gereken bu olgunun güç kazandığı yönler tespit edilerek kurutulmalıdır (Silke, 2001, s.2). Bu kapsamda terörizmi güçlendiren en önemli kavram finansman desteğidir (Pieth, 2022, s. 3). Terörizm engellenmek isteniyorsa finansman kaynakları eksiksiz bir şekilde kesilmelidir (Dizman, 2023). Yerel ve bölgesel olarak etkisi uluslararası düzeye ulaşan terör ve terörizm bugün artık “küresel bir tehdit” olarak nitelendirilmektedir (Dilmaç, 2011, s.4) Bunun yanı sıra tüm çabalara rağmen terör örgütleri varlıklarını korumaya devam etmektedir. Çakmak ve Ünsal’a (2008, s. 119) göre bu varlığını koruma, hem yasal hem de yasadışı olarak gerçekleşmektedir. İşte bu şekilde bir durumda kâr amacı gütmeyen kuruluşlar da terörizmin finansmanında sıklıkla başvurulan yasal görünümlü yollar arasında yer almaktadır. Terör örgütleri bilhassa kâr amacı gütmeyen siyasi parti, dernek, vakıf ve yasal görünümdeki şirketler aracılığıyla sürdürülen faaliyetler neticesinde gelir sağlamaktadır. Bu bağlamda terör örgütlerini suç organizasyonlarından ayıran yönlerden biri, yasal olarak eriştikleri gelirlerdir (Uyar, 2008, s.45). Diğer taraftan Özkul’a (2017, s.29) göre, terör örgütlerinin yasadışı şekilde sağladığı gelirlerin tespiti nispeten daha kolayken yasal görünüme sahip gelirlerini belirlemek ise daha zordur (Yılmaz, 2020b, ss.180-189).

Hayır kurumları ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar teröristler için son derece cazip özelliklere sahiptir. Bu özellikler, kuruluşları istismara açık hâle getirmektedir (Turan ve Gemici, 2020, s. 268). İlk olarak, bu kuruluşlar kamuoyunda önemli ölçüde güvenilirliğe sahiptir. İkinci olarak, önemli miktarlarda finansmana erişimleri veya elde edebilme kabiliyetleri vardır ve bu kaynaklar genellikle likiditesi yoğun fonlardır. Üçüncü olarak, bu kuruluşlar hayır ve insani yardım işleri vasıtasıyla terörist faaliyetlerin fazla olduğu bölgelerde finansal veya fiili hareket kabiliyetine sahiptir. Dördüncüsü ise, kuruluşlar, yapısı ve faaliyet gösterdikleri ülkeye göre finansal kurumlar ve yasal düzenlemelerden kaynaklı gerekliliklere daha az maruz kalmaktadırlar. Yani bu kuruluşlar, kayıtlarının, süreçlerinin ve raporlarının incelenmesi yönüyle daha az prosedüre ve devlet gözetimine sahiptir (Nicolaou, 2021, s.40). Bu duruma, kuruluşların ilk açılışındaki sermaye gerekmemesi, çalışanları için adli sicil kaydı temizliği istenmemesi ve daha birçok formaliteden yoksunluk bağlamında avantajlar eklenebilir.

Uluslararası alanda kâr amacı gütmeyen kuruluşlar diye nitelendirilen yapıların Türkiye’de dernek ve vakıf adı altında değerlendirildiği bilinmektedir (Akın 2009, s.368). Bu hususta Yıldırım’a (2012, s. 77) göre kâr amacı gütmeyen kimi dernek ve vakıflar; çeşitli görünümde, örneğin yardım, aidat ve bağış adı altında topladığı fonları terör örgütlerine aktarma yoluyla finansmanı destekleyebilmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara genellikle insanlar iyi niyet çerçevesinde yardım yapmaktayken bir kısım insan ise bilinçli şekilde terörizmi desteklemek amacıyla yardımda bulunmaktadır (Pieth, 2022). Uyar (2008, s.45), bu türdeki yapıların, göstermelik bir şekilde “hayır maksatlı” faaliyette bulunsalar da elde ettikleri fonları terör amacıyla kullanabildiklerini belirtmektedir.

Yasal görünümüne sahip olan dernek ve vakıf gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, bağış ve yardım adı altında topladıkları fonları, farklı yöntemler aracılığıyla terör örgütlerine aktarmaktadır (Turan ve Uzun, 2017, s.31). Türkiye’de 110 dernek ve STK’nın etnik terörizm çalışmalarını farklı yollarla desteklediği ve yurt dışında faaliyet gösterdiği belirtilmektedir. Bireyler bazen terörizmin finansmanına bilerek katkı sağlamak ve bunu yasal bir şekilde örneğin, yardımlaşma ve bağışta bulunma adı altında kamu otoritesinin dikkatini çekmeden yapmaktadır. Buna karşılık bazıları ise sadece yardım amacıyla yaptıkları girişimlerin terör eylemlerine aktarılacağını bilmeden, kâr amacı gütmeyen kuruluşların açıklamış olduğu yasal çerçevede kullanılacağına inanarak, farkında olmadan bağışta bulunabilmektedir (Gödeklı, 2017; Türkiye Barolar Birliği, 2006, s.550). Bu iki farklı durum, terörizmin finansmanında farklı yükümlülükleri ortaya çıkarmaktadır (Romaniuk ve Keatinge, 2018, s.2).

Mali Eylem Görev Gücü (FATF)’ne (2021) göre terörizmin yasal görünümlü kaynakları, kitlesel fonlar, bağışlar ve örgütlerin gelir elde etmek için suça yönelmesini gerektirmeyen yaygın olarak kitlesel fonlama ile edinilen kaynaklardır (Dizman, 2023). Yasal görünümlü kaynaklar; hayır kurumları, istihdam maaşı, bireysel kredi, sosyal yardım ödemeleri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan gelen fonları içerirken bu kaynaklar yolu ile sağlanan kazançlar sıklıkla suç faaliyetlerinden oluşanlar kadar hızlı ve yüksek miktarda değildir (Ofstedal, 2015; Turan ve Gemici, 2020). Aksakal’a (2008, s.145) göre terörizmin finansmanı için yapılan bağış ve yardımlar nakit olabileceği gibi çeşitli ihtiyaçların giderilmesine yönelik araç ve gereç temini, beslenme ve sağlıkla ilgili eksiklerin karşılanmasına yönelik de olabilir.

Öte yandan kâr amacı gütmeyen insani yardım kuruluşları, farkında olmadan ya da olarak fonlarının terör örgütlerinin finansmanında kullanılması için hedef haline gelebilmektedir (Hoffman, 2006). Diğer bir deyişle, yasal görünümlü ve yasadışı kaynaklara kasıtlı olarak ya da bilmeden destek veren insanlar tarafından terör örgütüne fon sağlayabilirler (Özdemir, 2023, s.10). Ayrıca terör örgütleri, hayır kurumu adı altında kurulmuş olan kuruluşlar aracılığıyla insanların etnik, coğrafi ya da dini bağlantılarını kullanarak ciddi ölçüde gelir sağlamaktadır (Pieth, 2022). Akın (2009, s.368), bu hususta kâr amacı gütmeyen kuruluşların en önemli niteliğinin, terör örgütleri ile organik bir bağlantısının bulunmamasından dolayı birçok yardımın yapılması ve insanların yapmış oldukları yardımların terör kuruluşlarına aktarıldığından habersiz olmalarını gerekçe göstermektedir.

Avrupa ülkelerinde terör örgütleri, ciddi bir örgütlenmeyle, gelişmiş demokrasilerden faydalanarak ve zamanla devletlerin terörist eylemlere göz yumması münasebetiyle, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan gelir sağlamaktadır (Yeşiltaş vd.,2019). Örneğin Partiya Karkaren Kurdistane (PKK)'nin yurtiçinde ve yurtdışında Kürt kökenli vatandaşlardan zor kullanarak bağış topladığı bilinmektedir (Yılmaz ve Tetik, 2020, ss.116-122). Örgüt, aynı zamanda Avrupa'da pek çok basın yayın organına sahip olduğu için buralardan finansal yönden gelir sağlamaktadır. PKK, Avrupa'da 400'den fazla kâr amacı gütmeyen kuruluştan politik, lojistik ve iktisadi yönden faydalanmaktadır (Gücenmez, 2014, ss.68-70; Korkmaz, 2022; Çetinkaya, 2023).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların hizmet alanlarını denetlemek ve sınırlandırmak yasal mevzuat açısından oldukça zordur. Çünkü yasal görüntü itibariyle misyonuna uygun faaliyetler gerçekleştiren bu sosyal yapıların birçoğunun halk arasında saygınlıklarından ötürü herhangi bir müdahale tepki çekebilmekte ve faydalananlar açısından mağduriyet yaratabilmektedir. Ancak Mali Suçlar Araştırma Kurulu (MASAK)'nın (2006, s. 21) yayınladığı “Şüpheli İşlem Göstergeleri” bu konuda önemli noktalara dikkat çekmektedir. Bu kuruluşların topladığı bağışlarla yapılan harcamalar arasındaki uyumsuzluklar, bağış ve harcamalardaki ani artış ve azalışlara ek olarak fonların uzun süre harcanmaması, kuruluşun yerleşik bulunduğu ülkenin dışında bağış toplaması, yöneticilerin uyruklarının yabancı olması ve bağlantısının açıklanmadığı kuruluşlarla ilişki içerisinde olunması bu göstergelerden bazılarıdır.

Devletler, hükümetler, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar tarafından terörizme finansman sağlanmasını önlemek adına birçok önlem alınsa da (Yılmaz, 2020b) terör örgütleri kâr amacı gütmeyen kuruluşları istismar etmeye devam etmektedir (Tomur, 2022, s. 87). Çalışmanın bu bölümünde uluslararası ve ulusal kuruluşların yaptığı yasal düzenlemeler ve çeşitli girişimler eleştirel söylem analizi tekniğiyle ele alınarak tartışılmaktadır. Bazı rapor ve düzenlemeler, içerik analizi tekniği ile detaylıca irdelenerek metinleştirilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin, 6415 sayılı Kanun'da yer alan 5,6 ve 7'nci maddelerinde yer alan hükümlere istinaden uyguladığı yaptırım kararları (kapatma ve malvarlıklarının dondurulması), istatistiksel veriler ışığında ele alınmaktadır.

3.1. Yöntem

Terör örgütlerinin finans kaynaklarına yönelik son yıllarda artan mücadelenin ulusal ve uluslararası alanda kapsamının genişlemesi terör örgütlerinin kaynak arayış ihtiyacını artırmış olup yasal ve yasadışı birçok alana yönelmiştir. Terör örgütlerinin yöneldiği alanlar arasında son dönemde sıklıkla gündeme gelen konu, kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismar edilerek terörizmin finansmanında kullanılmasıdır (Dizman, 2023). Bu noktada, terör örgütlerinin bu kuruluşları nasıl kullandığı ve tespit edilen aksaklıkların önlenmesine yönelik neler yapılabileceği önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir.

Bilindiği üzere Türkiye'de ulusal düzeyde terörizmin finansmanı ile mücadele eden kuruluş MASAK'tır. MASAK ulusal düzeyde mücadele etmesinin yanı sıra uluslararası bağlantıları ile de önemli bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda çalışmada, MASAK'ın (2024) resmi web sitesinde yer alan "Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Malvarlığı Dondurulanlar" başlıklı sayfasında yer alan tablolardan nicel veriler elde edilmiştir. Ayrıca 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen FETÖ Darbe Girişimi sonrasında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) detaylıca incelenerek içerik analizi tekniği ile kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik atılan adımlar istatistiksel verilerle ortaya konulmuştur. Buradaki amaç somut veriler ışığında önlemlerin etkinliğinin ve büyüklüğünün değerlendirilerek analiz edilmesidir.

Türkiye'de kâr amacı gütmeyen kuruluşların terör örgütleri tarafından istismarının önlenmesi adına 2016 yılı Aralık ayından sonra kapsamlı çalışmalar yapıldığı ve 2021 yılında ciddi ölçekte önlemlerin alınarak

tavsiye rehberleri yayınlandığı görülmektedir. 2016/22 No’lu Başbakanlık Genelgesi kapsamında, Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde yer alan MASAK Başkanlığı koordinasyonunda Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün paydaş kurum olduğu “FATF IV. Tur Değerlendirmelerine Hazırlık ve Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Ulusal Risk Değerlendirme (URD) Projesi” hazırlanmıştır. Bu kapsamda bazı rehberler yayınlanmıştır:

- Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörün Finansmanı Amacıyla Kötüye Kullanılmalarının Önlenmesinin Yönelik Rehber (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021),
- Bağışçılara Yönelik Rehber (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021),
- Vakıfların Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulama Rehberi (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021),
- Derneklerin Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulama Rehberi (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021).

Yukarıda bahsedilen rehberler içerik analizi tekniğiyle incelenmiş olup konu hakkında ulusal düzeyde mücadele sürecinin hangi noktada olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca kuramsal çerçeve için bu alanda yazılmış akademik kitap, makale, dergi, rapor, haber, araştırma raporu, MASAK Faaliyet Raporları ve düşünce kuruluşlarının analizleri incelenmiş olup kaynaklara ulaşma konusunda ise çevrimiçi ortamlar kullanılmıştır.

Uluslararası alanda yapılan yasal düzenlemeler ve akademik çalışmaların incelenmesi konusunda; FATF’ın kurucu rolünün pekiştirilmesi adına “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme”, FATF Tavsiye Kararları kapsamında yer alan 8. Özel Tavsiye Kararı ve gerçekleştirilen toplantılar hakkında veriler detaylıca analiz edilmiştir. Ayrıca BMGK’nin terörizmin finansmanı konusu üzerine süregelen çalışmaları analiz edilerek kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismarının önlenmesine yönelik aldığı kararlar ayıklanarak çalışmaya aktarılmıştır. Bunun yanı sıra Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Kararları ile Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun konu hakkında yaptığı çalışmalar güncel veriler ışığında analiz edilmiştir.

3.2. Uluslararası Kuruluş ve Düzenlemeler

Terör ve terörizmin finansmanı ile mücadele etmek; çeşitli kuruluş, uygulama ve disiplinlerin işbirliği içinde, ortak bir anlayış doğrultusunda hareket edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda terör ve terörizmin finansmanının önlenmesinde birçok girişimde bulunularak üst düzeyde iş birliği sağlanması konusunda öneriler ortaya konulmuştur. Bu hususta başta BM ve FATF olmak üzere pek çok uluslararası kurum ve kuruluş terör ve terörizmin finansmanı ile mücadeleye dair düzenlemeler ve politikalar hazırlamıştır (MASAK, 2021, s.2; Nanyun ve Nasiri, 2021). Bu doğrultuda yapılan araştırmada, aşağıda yer verilen kuruluşlar ile yasal düzenlemeler, terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında incelenmektedir:

- Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu
- Avrupa Birliği (AB)
- Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF)
- Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)
- FATF ve FATF Benzeri Kuruluşlar

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığıyla terörizmin finansmanı ve bu tür kuruluşların suistimale yatkınlığı uzun süredir devam eden tartışmalı bir konudur. Bu amaçla, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve terörizmin finansmanı ile mücadele (AML/CFT) için FATF, 9 Özel Tavsiyeyi uygulamaya koymuş olup 8. Özel Tavsiyeyi “kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismar edilmesi” hususuna münhasır düzenlemiştir (FATF, 2023, s.3). Bu alandaki çalışmalar, FATF’ın kendi yayınları dışında sınırlıdır. Genel olarak bu çalışmalar, terörle mücadelede finansmanın nasıl kesilebileceği ve terör örgütlerinin kâr amacı gütmeyen kuruluşları nasıl istismar edebileceğiyle ilgilidir.

FATF (2016) ve World Bank (2023), yayınladıkları raporlar aracılığıyla kâr amacı gütmeyen kuruluşları, terör karşısında istismara açık hale getiren çok sayıda güvenlik açığını vurgulamaktadır. Bunlar arasında en dikkat çekici olanları şöyledir:

1- Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, işlemleri ve faaliyetleri nadiren sorgulanacak şekilde büyük bir kamu güvenine sahiptir. Bu da terör

örgütlerinin kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerinden faaliyet göstermesini kolaylaştırmaktadır.

2- Hatırı sayılır miktarda fona erişimleri olabilir ve genellikle nakit birikimleri yoğundur. Bundan dolayı örgütler, sadece terör amaçlı fon toplamakla kalmazlar, aynı zamanda yasadışı işlemleri için bu kuruluşları bir kalkan gibi kullanmaktadırlar.

3- Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, yüksek riskli yetki alanlarındaki veya bu yetki alanlarına yönelik işlemleri içeren küresel bir varlığa sahip olabilmekte ve dolayısıyla yasal işlemlerinin hacmi, yasal olmayanları saklayabilmektedir.

4- Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar alternatif finansal araçlar olarak kullanılabilir. Uzun süreli banka havaleleri veya yeni ortaya çıkan ödeme yöntemleri olan mobil ödemeler veya sanal varlıklar, terörist örgütler için ek finansman sağlayabilmektedir.

5- Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, biçimlerine ve faaliyet gösterdikleri ülkeye bağlı olarak çok az düzenleyici denetime sahip olabilirler veya hiç olmayabilirler. Bu durum terörü finanse edenlerin faaliyetleri esnasında risklerin azaltıldığı bir ortam sağlamaktadır. Bu faktörlerin her biri, terörizmin finansmanı konusunda mücadelede çalışanlar için bir zorluktur. Fakat bu faktörlerin dikkate alınmaması, kâr amacı gütmeyen kuruluşları tehditlere açık hale getirmektedir.

Yukarıda bahsedilen riskler, kâr amacı gütmeyen kuruluşların teröristler tarafından suistimal edilmeye açık olmasının sebeplerini göstermektedir. Bu alandaki uluslararası eylemin önemi, finans sektörü ve para hizmeti işletmelerinin artan inceleme ve düzenleyicilerin dikkati altında olması ve FATF 40 Tavsiyelerinin çoğunun bunlarla ilgili olması gerçeğiyle artmaktadır. 8. Özel Tavsiye, özellikle kâr amacı gütmeyen sektöre, terörle mücadelede finansman konusundaki önlemlerin uygulanmasına ilişkin uluslararası rehberliği temsil etmektedir (Nanyun ve Nasiri, 2021). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların kötüye kullanılmasını önlemek için ülkelerin ne yapması gerektiğine dair öneriler sunmaktadır. Shillito'ya (2015) göre 8. Özel Tavsiye: “Ülkelerin, terörizmin finansmanı amacıyla suistimal edilebilecek kuruluşlarla ilgili yasa ve düzenlemelerinin yeterliliğini detaylıca incelemesi” gerektiğini belirtmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığıyla terörizmin finansmanı, fonları terörist gruplara yönlendirmek için açık olan birkaç yoldan biridir. Bir başka dikkat çeken

husus terörizmin finansmanı ile mücadele etmek için sınırlı kaynakların olmasıdır (FATF, 2023). Sonuç olarak, FATF Tavsiyeleri gelişmekte olan bir sistem olup bilgi arttıkça ve ülkeler daha fazla karşılıklı değerlendirmeden geçtikçe zamanla uyumlu bir şekilde gelişecektir.

Günümüzün güvenlik sorunları, sistemi modernize etmek için kararlı, hızlı ve uyumlu eylemlere ihtiyaç duymaktadır. Avrupa Güvenlik Gündemi, teröre karşı önlemler alınması gerektiğinin altını çizirken daha etkin ve kapsamlı bir şekilde finanse edilmeye gereksinimin olduğu açıktır. Bununla birlikte eylem hedeflerinin etkili olabilmesi için terör örgütlerinin ötesine geçilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle terörizmin finansmanı ile mücadele, vatandaşların güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır. AB Komisyonu, Terörizmin Finansmanı Eylem Planı'nda tanımlanan yasal eylemlerde güvenliği artırma, veri koruma ve ekonomik özgürlükler dâhil temel hakları koruma ihtiyacı arasında denge kurmayı göz önünde tutmaktadır (European Commission, 2016, ss.2-6).

Terör örgütü PKK, DAESH, El Kaide, Taliban ve bağlı örgütlerinden gelen veya bunlardan ilham alan şiddet içerikli tehditler, sağcı ve solcu yanlıları yükselişe geçirirken saldırıların doğası da değişmektedir. Son zamanlarda yapılan saldırıların çoğu tek başına hareket eden kişiler tarafından, genellikle sınırlı hazırlık ve kolayca bulunabilen silahlarla gerçekleştirilmektedir (European Commission, 2016, ss. 2-3). “Tek oyunculu saldırılar” muhtemelen yaygınlığını sürdürecektir olsa da daha “karmaşık saldırıların” etkili olmaya devam edeceği görülmektedir. Bu durumda silahlı insansız hava araçlarının kötü niyetli kullanımı, yapay zekâ, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer malzeme, radikal ideolojilerin yaygınlaşması, sosyal medyanın sıklıkla çevrimiçi propaganda saldırıları için kullanılması, terör tehdidinin yaygınlaşması ve etkili olmasına katkı sağlamaktadır. Böylesi bir ortamda gerek AB gerekse diğer kuruluş ve ulusların yeni ve gelişmekte olan tehditlere karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

Europol ve AB'nin Adli İş Birliği Birimi Eurojust, AB düzeyinde organize suçla mücadelenin minimum maliyetinin yılda 210 milyon Euro olduğunu tahmin etmektedir. Terör saldırıları karşısında verimli bir şekilde mücadele etmek için AB, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar dâhil olmak üzere, toplumla işbirliğini hızlandırarak, bu kuruluşların yasadışı faaliyetlerle ilgili bilgilerin toplayıcıları konumunda önlemlerin uygulanmasında yer almasını önemsemektedir. Bununla birlikte, aynı zamanda kâr amacı gütmeyen

kuruluşlar, para toplayan ve aktaran terör örgütlerinin amaçlarını dolaylı olarak destekleyen meşru girişimler olarak ‘risk altındaki özneler’ olarak değerlendirilmektedir (Eurojust, 2023). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların bu çift taraflı konumu, şeffaflıklarını ve hesap verebilirliklerini tasdik etmek için AB’de ve uluslararası düzeyde şu anda uygulanmakta olan önlemlerin etkinliğini etkileyebilir. Sgueo’ye (2015, s.1) göre ise kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, faaliyetlerini düzenlemeye yönelik bu tür girişimleri bağımsızlıklarına yönelik bir tehdit olarak görmekte ve bu nedenle zaman zaman bunlara direnmektedir.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, daha fazla hayırseverlik ve asil amaçlar için oluşturulurken günden güne yasadışı davrananlar tarafından zimmete para geçirme ve hayırsever fonların kişisel çıkar için kötüye kullanılması gibi dolandırıcılık eylemleri için kullanılan kanallar haline gelmesi ilginç görünmektedir. Bu bakımdan bu kuruluşların dolandırıcılık ve kötüye kullanımını etkileyen hem finansal hem de finansal olmayan göstergelerden gelen sinyallerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Arshad vd., 2015, s.115). Bunun için bu kuruluşları dolandırıcılık ve suistimal kurbanı olmaktan korumaya yönelik risk temelli bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Ulusal Suç Gelirlerini Aklama/Terörizmin Finansmanı Risk Değerlendirmesi Araç Kiti (NRA), Dünya Bankası Grubu (WBG) personeli tarafından, suç gelirlerini aklama ve terörizmin finansmanı riskleri değerlendirmesinde WBG ülkeleri ve yetki alanlarını desteklemek için geliştirilmiştir. WBG Araç Seti’nin doğruluğu, eksiksizliği, kalitesi, güncelliği, güvenilirliği, performansı veya sürekli kullanılabilirliği garantisini içermektedir. WBG, NRA Toolkit’in veya NRA Toolkit’ten elde edilen herhangi bir bilgi veya sonucun doğru veya eksiksiz olduğunu veya bir kullanıcının koşullarına uygulanabilir olduğunu beyan etmemekle birlikte bunlarla ilgili hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir (World Bank, 2022; 2023).

Abu Bakar vd. (2014, s.253) tarafından yapılan bir araştırmada, Malezya’daki kâr amacı gütmeyen kuruluşların yönetim ve finansal raporlama uygulamalarını açıklama düzeyi incelenmiştir. Veriler, 2009-2011 yılları için Malezya Şirketler Komisyonu’na bağlı garantili sınırlı şirketler olarak kayıtlı kâr amacı gütmeyen kuruluşların yıllık raporlarından elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda kâr amacı gütmeyen kuruluşların finansmanlarını açıklama düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bugün hem ulusal hem de uluslararası düzeyde politika üreticilerinin birçok konuda karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi zorlu yasal süreçlerdir. Mücadelede en büyük zorluklardan bir diğeri, karşılaşılan uluslararası suçun küresel erişiminin doğasıdır. FATF, yirmi sekiz ülkeden yetkililerden oluşan bir politika oluşturma organı olup yılda üç kez toplanan ülkeler, AML/CFT için standartları belirlemektedir. 2003 yılında FATF, 40 Tavsiyelerinde özetlenen terör suçlarını revize etmiştir. Ancak terörizmin finansmanına ilişkin 8 Özel Tavsiye kararı yürürlükte kalmıştır (Smallwood, 2005). 2004 yılında FATF, IMF ve WB ile birlikte çalışarak FATF 40 Tavsiyesine ve FATF'ın 8 Özel Tavsiyesine Uyumu Değerlendirme Metodolojisi taslağını ("2004 Metodoloji") eklemiştir. Bu durum her tavsiye altında karşılanması gereken bir dizi ölçüt listelenerek toplamda "40 artı 9 Özel Tavsiye" kararı ile anılmaktaydı. Ancak 2012 yılında bu kararlar birleştirilerek günümüzde 40 Tavsiye vasıtasıyla AML/CFT ile mücadele edilmektedir (de Koker, 2013, s.168).

FATF (2014), kâr amacı gütmeyen kuruluşların dünyanın her yerinde, genellikle uzak, yaşam şartları zor ve ihtilafli bölgelerde hayır hizmetleri sağlama çabalarını desteklemektedir. İlk olarak Ekim 2002'de yayınlanan ve Haziran 2013'te güncellenen, daha sonrasında Haziran 2014'te yayınlanan 'Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Terörist İstismar Riski' konulu tipoloji raporu, kamu ve özel sektör bulguları ve girdileri dikkate alınarak tamamen revize edilmiştir. Bununla birlikte, BM nezdinde terörizmin finansmanı ile mücadeleye dair kabul edilen sözleşmeleri aşağıda yer verildiği gibi belirtebiliriz:

- Uyuşturucu ve Psicotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi (Viyana Sözleşmesi),
- Sınırşan Organize Suçlara Karşı BM Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi),
- BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi (Merida Sözleşmesi),
- BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (New York Sözleşmesi).

Bu sözleşmelerin yanı sıra BMGK'nin terörizmin finansmanını önlenmek amacıyla bütün üye ülkeler için bağlayıcı olan kararları söz konusu olup bunları aşağıdaki gibi ele alabiliriz:

- 2170 ve 2178 sayılı Kararlarla DAESH ve El-Nusra ile ilgili tehditlerin raporlanması, bu örgütlerin malvarlıklarının dondurulması, seyahat yasağı ve silah satışının engellenmesi ve terörist eylemcilere ilişkin gerekli tedbirlerin alınması hükme bağlanmıştır (Taylor, 2016).

- 1988 sayılı Karar, Taliban'a müzahir kişi, kuruluş veya organizasyonların malvarlıklarının dondurulması gibi tedbirler alınmasını öngörmektedir (MASAK, 2021).

- 1373 sayılı BMGK Kararı ise, terörizmin finansmanının suç olarak düzenlenmesi, terörist gruplara her türlü desteğin yasaklanması, terörist malvarlıklarının dondurulması, uluslararası işbirliği ve bilgi değişimine ilişkin hükümleri içermektedir (Chimimba, 2017).

- 1267/1989 ve 2253 sayılı Kararlar ile DEASH ve EL-Kaide ile iltisaklı kişi, kuruluş veya organizasyonlara ait finansal varlıkların gecikmeden dondurulması dâhil çeşitli tedbirler alınmasını öngörmektedir (MASAK, 2021, s. 5).

FATF (2024), 18 Nisan 2016'da Avusturya'nın Viyana kentinde, kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla bir "İstişare ve Diyalog Toplantısı" düzenlemiştir. Bu toplantının temel amacı, FATF'ın kâr amacı gütmeyen kuruluşlara ilişkin standartlarını (FATF Özel Tavsiye 8 ve Yorum Notu) revize etmeye yönelik devam eden çalışması hakkında çeşitli kâr amacı gütmeyen kuruluşların temsilcileriyle açık bir diyalog kurmaktır. FATF, bu önemli konularda kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla doğrudan ilişki kurmanın önemini kabul etmektedir. Toplantıya Je-Yoon Shin (Kore) başkanlık etmiş ve Viyana'daki merkezlerinde BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi ev sahipliği yapmıştır. Toplantıya 21 FATF üyesi ve gözlemci heyetinden oluşan toplam 116 temsilci, 26 kâr amacı gütmeyen kuruluş ve 37 özel sektör davetlisi katılmıştır. Katılımcılar aşağıdaki temel konularda derinlemesine görüş alışverişinde bulunmuştur:

- Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, terörizmle mücadelede nasıl önemli bir rol oynamaktadır?

- FATF standartlarının, kâr amacı gütmeyen kuruluşları terör istismarından koruduğu ve etkili bir şekilde uygulandığında finansal hizmetlere erişimlerini nasıl kolaylaştırdığı?

- FATF’ın risk temelli yaklaşımına uygun olarak ve belirlenen risklerle orantılı olarak, aynı zamanda insan haklarına, yargı sürecine ve hukukun üstünlüğüne saygı duyarak, kâr amacı gütmeyen kuruluşları terör istismarından korumak için önlemlerin uygulanmasının önemi üzerinde durulmuştur.

FATF, bu önemli konularda kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla devam eden angajman taahhüdünü yinelemektedir. FATF, Haziran 2016’da FATF’ın 8. Özel Tavsiyesi ve Yorum Notundaki revizyonları sonuçlandırmak amacıyla bu toplantıda alınan girdileri tartışmayı ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla daha fazla istişarede bulunmayı hedeflemektedir (FATF, 2023, s.9; Yeh, 2022).

3.3. Ulusal Kuruluş ve Düzenlemeler

Terörizmin finansmanı ile mücadele, birçok adımın atılmasını gerektirmektedir (Dizman, 2023). Bu adımlar terör örgütleri tarafından kullanılan yasal ve yasadışı kaynakların yok edilmesi, fonlara erişimin önlenmesi ve eylemleri için ihtiyaç duydukları çeşitli araç ve gereçlere ulaşmalarının engellenmesini içermektedir (MASAK, 2021, s.3). Bu bağlamda, uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye’de de çeşitli girişimlerde bulunulmaktadır.

Türkiye’de birçok vakıf ve derneği içeren ve iyi bir şekilde organize edilen kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sektörü mevcuttur. Türkiye’de dernekler ve vakıflar, kayıt sistemine tabidir. Dernekler 5253 sayılı Dernekler Kanunu’na göre, vakıflar ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu’na göre kurulmaktadır. Aynı zamanda Anayasa’da, 4721 sayılı Medeni Kanun’da ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu’nda kâr amacı gütmeyen kuruluş sektörüyle alakalı düzenlemeler mevcuttur. Bunların yanı sıra kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sektörünü düzenleyen diğer kanun ve yönetmelikler ise şu şekildedir:

- 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun,
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzlukla Mücadele Kanunu,
- 1606 sayılı Bazı Dernek ve Kuruluşların Vergiden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun,

- İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçileri Yönetmeliği,
- Yardım Toplama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik,
- Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık ve Benzeri Teşekküllere Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Yardım Yapılması Hakkında Yönetmelik.

Görüldüğü üzere hem uluslararası alanda hem de ulusal alanda terörizmin finansmanının önlenmesi için kanun, yönetmelik, sözleşme ve uygulayıcı rehberler dikkat çekmektedir. FATF tarafından 2014'te yayınlanmış olan “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Terör Suistimali Riskleri” raporunda terörizmin finansmanında %54 ile en yaygın yöntem olarak fonların yönlendirilmesinin kullanıldığı belirtilmektedir. Bu durum, kâr amacı gütmeyen kuruluşların teröristler tarafından suistimal edilmesi hususunun uluslararası güvenliği tehdit ettiğini göstermektedir. Turan ve Uzun (2017, s. 40) tarafından belirtildiği gibi, terör örgütleri, iktisadi kaynaklara erişmek için kâr amacı gütmeyen kuruluşları amaçlarının dışında kullanmaktadır. Bu durum kâr amacı gütmeyen kuruluşların ulusal ve uluslararası alanda terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda üst düzey sorumluluk almalarının gerektiğini göstermektedir (Dizman, 2023).

Dernek denetimlerinde risk analizi yapılması önemli bir hususu oluşturmaktadır. İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer alan Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından AML/CFT kapsamında risk analizi yapılan dernekler, yüksek, orta ve düşük riskli olarak gruplandırılmaktadır. Risk analizinde kullanılan kriterler her yıl gözden geçirilerek güncel gelişmelere uyumlu olması sağlanmaktadır. Yüksek ve orta riskli grupların denetlenmesi, bu derneklere özgü denetim planları oluşturularak Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün belirlediği usul ve esaslara göre Bakan tarafından İçişleri Bakanlığı bünyesindeki mülkiye müfettişleri veya dernek denetleme kurullarında belirlenen denetçiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Tespit edilen terörizme destek risklerinin azaltılması ve yok edilmesi adına ilgili Genel Müdürlük tarafından farkındalığın artırılması, uygulama aksaklıkları konusunda düzenlemelerin yapılması ve benzeri iyileştirmeler için eğitim ve çalıştaylar düzenlenmektedir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2022).

Dernekler vasıtasıyla terörizme sağlanan finansmanın önüne geçilmesi adına yasal çalışmalar 2021 yılında yoğunluk kazanmıştır. Bu kapsamda

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün (2021) yayınladığı “Derneklerin Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulamalar Rehberi” önemli yer teşkil etmektedir. Bu rehbere göre, dernek yöneticilerine önemli görevler yüklenmesinin yanı sıra uygulamaya ilişkin çeşitli tavsiyelere yer verilmiştir. Dernek yöneticilerine; hesap verilebilirlik, kamu güvenini tesis edecek faaliyetlerin düzenlenmesi, derneğin terörizme destek için kullanılmasının önlenmesi, yurtdışı bağlantılarının dikkatli tercih edilmesi ve gelir giderlerin şeffaflığı hususunda önemli görevler yüklenmiştir. Uygulama tavsiyelerinde ise; risk analizi tekniğinin kullanılması ve geliştirilmesi, hesap verilebilirlik uygulamalarının önemsenmesi, şeffaflığa özen gösterilmesi ve yönetim süreçlerinin güçlendirilmesi yer almaktadır. Son olarak, mevcut bir kâr amacı gütmeyen kuruluşun nasıl olması gerektiğine yönelik “kontrol listesi” paylaşılarak denetim mekanizmasına atıf yapılmaktadır. Rehberde bahsedilen tavsiyeler uygulama örnekleri ile pekiştirilmekte olup derneklerin terörizme finansman sağlamasının engellenmesi hususunun önemsendiği anlaşılmaktadır.

Vakıfların denetlenmesi, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı suçlarının tespit edilmesi, işleyişlerinin etkinliğinin güçlenmesi ve amaçlarına uygun faaliyetlerden sapmaması için son derece önemlidir. Vakıfların denetlenmesinin temel sebebi, elde edilmesi beklenen gelirlerin tahsilatının eksik yapıp yapılmadığı ve bu gelirlerin vakıf senedinde belirtilen sosyal amaçlar doğrultusunda harcanıp harcanmadığının belirlenmesidir (Taş, Oğuz ve Ekici, 2014, s.109).

Vakıfların terörizmin finansmanı amacıyla istismar edilmesinin önüne geçilmesi adına çalışmalar da derneklerle birlikte 2021 yılında yoğunluk kazanmıştır. Bu kapsamda Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılında “Vakıfların Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesine Yönelik İyi Uygulama Rehberi” yayınlanmıştır. Rehber, dernekler için yayınlanan rehberle usul yönüyle benzerlik göstermesinin yanı sıra vakıf senedinde yerine getirilmesi beklenen amaçlara odaklanılarak çeşitli tavsiyeler ortaya koymaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021).

4. TÜRKİYE'DE KAPATILAN VE MALVARLIKLARINA ELKONULAN KÂR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR

Türkiye'nin terörizmle mücadelesi derin bir geçmişe sahiptir (Demir ve Avcı, 2017). Özellikle uzun yıllardır yaşadığı sıcak çatışmalarda

karşılaştığı PKK terör örgütü ve son dönemde meydana gelen 15 Temmuz Darbe Girişimi ile saldırılarını gerçekleştiren FETÖ, Türkiye'nin terörizmle mücadele künyesinde önemli yere sahiptir (Kaya, 2020, s.145). 15 Temmuz 2016 yılında meydana gelen FETÖ Darbe Girişiminden sonra terörizme destek sağladığı anlaşılan birçok kâr amacı gütmeyen kuruluş, yayınlanan KHK'lar ile kapatılmış veya malvarlıklarına el konulmuştur. Dönemin koşulları itibarıyla KHK'lar ana yaptırım mekanizması olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 667, 677, 679, 689, 693 ve 695 sayılı KHK'lar ile birçok kâr amacı gütmeyen kuruluş kapatılarak terörizme sağlanan finansman ve dolaylı lojistik destekleri engellenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. KHK ile Kapatılan Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Ait Bilgiler (Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

KHK No	Resmi Gazete Tarih-Sayısı	Dernek, Federasyon ve Konfederasyon	Vakıf	Diğerleri (Sendika, Kooperatif, Meslek Kuruluşu vb.)	Toplam
667 sayılı KHK	23.07.2016-29779	1125	104	19	1248
677 sayılı KHK	22.11.2016-29896	375 (175)	(18)		375 (193)
679 sayılı KHK	06.01.2017-29940	83 (7)			83 (7)
689 sayılı KHK	29.04.2017-30052	14 (5)	18		32 (5)
693 sayılı KHK	25.08.2017-30165	3	(1)		3 (1)
695 sayılı KHK	24.12.2017-30280	7	7(1)		14 (1)
TOPLAM		1607 (187)	129 (20)	19	1755 (207)

15 Temmuz FETÖ Darbe Girişiminin ardından alınan ilk önlem, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerinden sağlanan desteğin kesilmesidir. Bunun en büyük göstergesi darbe girişiminden 8 gün sonra Resmi Gazete'de yayımlanan 667 sayılı KHK ile 1125 dernek, federasyon ve konfederasyon ile 104 vakıf ve 19 adet benzeri kuruluşun kapatılmasıdır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, 667 sayılı KHK'dan sonra yayımlanan KHK'larda, parantez içinde belirtilen rakamlarda kuruluşun kapatılma kararı kaldırılmış olup yaklaşık bir buçuk yılın sonunda toplam 1755 kuruluş kapatılmış olup 207 adet kuruluşun da kapatılma kararı kaldırılmıştır. Buradan anlaşılan, FETÖ terör örgütü, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla yoğun şekilde organizasyonlarına destek sağlamıştır. Ancak Türk Devleti, KHK mekanizması ile bu yapının hareketliliğine kararlı bir müdahalede bulunmuştur.

Terörizmin finansmanın önlenmesine yönelik olarak Türkiye'de yürürlükte olan 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında

Kanun'un 5, 6 ve 7'nci maddelerine istinaden Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanlığı Kararları vasıtasıyla malvarlığı dondurma yaptırımı uygulanabilmektedir. 6415 sayılı Kanun'un 5'nci maddesi temelinde, BMGK'nin 1267 (1999), 1988 (2011), 1989 (2011) ve 2253 (2015) sayılı kararları ile bazı kişi, kuruluş ve organizasyonların malvarlıkları dondurulmuştur. Bu kararların uygulanmasına yönelik "Cumhurbaşkanlığı Kararı, Resmi Gazete'de yayımlanarak ivedilikle uygulanmaktadır. Bu kararlar yayımlandıktan sonra BMGK'ye bilgi verilmektedir. Ayrıca bu kararlara karşı itiraz yolu açık olup gerekli açıklamalar MASAK tarafından Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyla BMGK'ye iletilmektedir".

Tablo 2. BMGK Kararlarına İstinaden Malvarlıkları Dondurulan Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Ait Bilgiler (6415 sayılı Kanun 5. Madde) (Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Bağlantılı Olduğu Terör Örgütü	Resmi Gazete Tarih-Sayısı	Kuruluş Sayısı
EL-KAİDE	10.10.2013-28791	54
EL-KAİDE	11.04.2014-28969	1
EL-KAİDE	11.12.2013-28848	1
EL-KAİDE	03.06.2014-29019	1
EL-KAİDE	10.06.2014-29026	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	18.06.2014-29034	3
DAEŞ ve EL-KAİDE	01.10.2014-29136	2
DAEŞ ve EL-KAİDE	26.11.2014-29187	2
DAEŞ ve EL-KAİDE	10.04.2015-29322	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	24.10.2015-29512	4
DAEŞ ve EL-KAİDE	17.03.2016-29656	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	31.08.2017-30170	5
DAEŞ ve EL-KAİDE	30.03.2018-30376	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	23.06.2018-30457	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	31.10.2018-30581	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	01.05.2019-30761	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	02.04.2020-31087	3
DAEŞ ve EL-KAİDE	08.04.2020-31093	2
DAEŞ ve EL-KAİDE	09.03.2022-31773	1
DAEŞ ve EL-KAİDE	08.04.2022-31803	1
TOPLAM	EL-KAİDE (58) DAEŞ ve EL-KAİDE (28)	86

MASAK'ın (2024) resmi web sitesinde yer alan "Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Malvarlıkları Dondurulanlar" başlıklı sayfasındaki listelerden ayıklanan bilgilere göre, BMGK tarafından kâr amacı gütmeyen organizasyonlar hakkında El-Kaide için 58, DAEŞ ve El-

Kaide'nin her ikisiyle ilişkili 28 adet kuruluş hakkında malvarlığını dondurma kararı alınmıştır. Yıllar itibariyle bir değerlendirme yapıldığında, BMGK'nin dondurma kararlarının son dönemde yoğunluğunu kaybettiği görülmekte olup bu durum BM'nin kar amacı gütmeyen kuruluşların istismarını önleme konusunda ilerleme kaydettiği şeklinde yorumlanabilir.

6415 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesi çerçevesinde “yabancı devletlerce yapılan talepler” dikkate alınarak malvarlığı dondurma kararları alınabilmektedir. Bu kararlar, Bakanlar Kurulu ve Cumhurbaşkanlığı Kararları vasıtasıyla Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmektedir. 6'ncı maddeye göre; bir yabancı devlet, kişi, kuruluş veya organizasyon hakkında Türkiye'den malvarlığının dondurulması yaptırımının uygulanması talebinde bulunulabilmektedir. Böyle bir durumda, Değerlendirme Komisyonu tarafından yapılan değerlendirme, Cumhurbaşkanlığı tarafından kesin karara bağlanmaktadır. Değerlendirmede gözetilen en önemli nokta, “karşılıklılık” ilkesidir. Ayrıca karar verilmeden önce talep eden devletten tüm bilgiler detaylarıyla istenmektedir. Bu sayede daha şeffaf karar alınabilmesi hususu garanti altına alınmaktadır. Yabancı devletten gelen talep, MASAK Başkanlığı'na veya iletilmesi için Adalet Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı'na yapılmaktadır. Bu hususun yerine getirilmesi konusunda teminat benzeri yükümlülükler talep edilebilmektedir (MASAK, 2024).

Tablo 3. Yabancı Devletler Tarafından Talep Edilerek Malvarlıkları Dondurulan Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Ait Bilgiler (6415 sayılı Kanun 6. Madde) (Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Resmi Gazete Tarih-Sayısı	Kuruluş Sayısı
29/10/2021-31643	7
05/06/2021-31502	1
21/02/2020-31046	11
26/02/2016-29636	2
20/03/2015-29301	7
TOPLAM	28

Yabancı devletler tarafından şimdiye kadar Türkiye'den birçok talepte bulunulmuş olup karşılıklılık ilkesi çerçevesinde Tablo 3'te belirtilen 28 adet

talep, Türkiye’den karşılık bularak Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu taleplerin içeriği ve sonuçlandırılan kararların detayları konusunda Resmi Gazete’deki bilgiler incelendiğinde, gizlilik esas alındığı görülmektedir. Ancak 2021 yılından sonra taleplerin azaldığı ya da olmadığı değerlendirilmesi istatistikler ışığında yapılabilmektedir.

6415 sayılı Kanun’un 7’nci maddesi kapsamında da malvarlığının dondurulması kararları alınabilmektedir. Bu kararlara “iç dondurma kararları” adı da verilmektedir. Bu kararları hazırlamaya ve uygulamaya Hazine ve Maliye Bakanı ile İçişleri Bakanı ortaklaşa şekilde yetkilendirilmiştir. Bu kararlar çerçevesinde Türkiye’de birçok tüzel kişi, kuruluş ve organizasyonun malvarlıkları dondurulmuştur. 5 ve 6’ncı maddelerdeki hükümler dışında kalan terörizmin finansmanı suçlarına yönelik düzenlenen 7’nci madde, Türkiye’nin yabancı devletlerdeki kuruluşlar hakkında malvarlığının dondurulması kararını kapsamaktadır. Böyle bir durumda, malvarlığının dondurulması veya kaldırılması talebini Değerlendirme Komisyonu’nun önerisiyle Hazine ve Maliye Bakanı ile İçişleri Bakanı verilebilmektedir. Değerlendirme Komisyonu, Türkiye’de yer alan malvarlığının dondurulmasına yönelik kararı Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra en geç 6 aylık dönemler itibariyle makul şüphenin devam edip etmediği yönünde kontrol ederek hazırladığı değerlendirmeyi ve önerileri ilgili Bakanlara sunmaktadır. Ayrıca ilgililer, malvarlıkları üzerinden alınan kararların değiştirilmesi yönündeki taleplerini Değerlendirme Komisyonu’na yapmaktadır. Komisyon, talepler hakkındaki önerisini ilgili bakana sunmakta olup uygun görülmeyen talepler ise yetkili mahkemeye sevk edilmektedir. Bahsedilen süreçler ve uygulamalar neticesinde Türkiye’de birçok kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hakkında malvarlığı dondurulması kararları alınmış olup Tablo 4’te detaylarına yer verilmektedir (MASAK, 2024b).

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılması ve Önlenmesi
Mücahit DİZMAN

Tablo 4. İç Dondurma Kararları ile Malvarlıkları Dondurulan Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar (6415 Sayılı Kanun 7. Madde) (Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

Sıra No	Kuruluş ve Organizasyon Adı	İlişkili Örgüt	Resmi Gazete Tarih-Sayısı
1	Heyva Sor A Kurdistanê	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
2	Heyva Sor A Kurdistanê E.V.	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
3	Kurdish Heyva Sor A Kurdistanê	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
4	Stichting Koerdische Rode Halve Maan	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
5	Stg Koerdische Rode Halve Maan	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
6	Die Sonne Mesopotamiens	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
7	Die Sonne Mesopotamiens Hilfswerk E.V.	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
8	Stichting Persbureau Eufraat	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
9	Stg Koerdische	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
10	Koerdisch Instituut Vzw	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
11	Kurdiska O Turkiska Kvinnor For Fre	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
12	Roj Nv	PKK/KCK	07.04.2021/ 31447
13	Anadolu Kültür Vakfı (Anatolia Cultural Foundation)	PKK/KCK	05.11.2021- 31650

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılması ve Önlenmesi
Mücahit DİZMAN

14	Niagara Vakfı (Niagara Foundation)- Abd Uyruklu	FETÖ/PDY	24.12.2021-31699
15	Yeşil Sancak Kültür Ve Araştırma Derneği	EL-KAİDE	09.03.2022-31773
16	Hayır Sancağı Sosyal Ve Yardımlaşma Derneği	DAEŞ	04.04.2023-32153
17	Roja Sor A Kurdistan (Koerdische Rode Halve Maan Vzw)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
18	Asbl Croissant Rouge Du Kurdistan (Der Kurdische Rote Halbmond)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
19	Kurdish Red Moon	PKK/KCK	29.11.2023-32384
20	Stotteforeningen Mesopotamiens Sol	PKK/KCK	29.11.2023-32384
21	Association Humanitaire Soleil Rouge	PKK/KCK	29.11.2023-32384
22	Insamlingsstiftelsen Kurdiska Röda Solen	PKK/KCK	29.11.2023-32384
23	Kurdistan Roter Halbmond Schweiz (Croissant Rouge Kurdistan Suisse-Mezzaluna Rossa Kurdistan Svizzera)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
24	Kurdistan Red Moon (Heyva Sor A Kurdistan-クルディスタン赤月)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
25	Japan Kurdish Cultural Association	PKK/KCK	29.11.2023-32384
26	Mezzaluna Rossa Kurdistan Italia Ets	PKK/KCK	29.11.2023-32384
27	Staffetta Sanitaria Rojova	PKK/KCK	29.11.2023-32384
28	Kurdiske Rode Halvmåne Norge	PKK/KCK	29.11.2023-32384

Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşların Terörizmin Finansmanında Kullanılması ve Önlenmesi
Mücahit DİZMAN

29	Heyva Sor A Kurd (Kurdish Red Crescent)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
30	Cıvaka İslamiya Kurdistan (Kürdistan İslami Topluluğu)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
31	New South Wales Democratic Kurdish Community Center (Yeni Güney Galler Demokratik Kürt Toplum Merkezi)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
32	Edition Mezopotamya (Mezopotamya Yayınevi)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
33	Adelaide Kurdish Youth Society (Adelaide Kürt Gençlik Derneği-Australia Kurdish Youth Society)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
34	Royem Doner GmbH	PKK/KCK	29.11.2023-32384
35	Bı Hevre (Mitenand-Ensemble-İnsieme)	PKK/KCK	29.11.2023-32384
36	İcı Ailleurs	PKK/KCK	29.11.2023-32384

Türkiye’de 33 PKK/KCK, 1 El-Kaide, 1 DAESH ve 1 adet FETÖ/PDY iltisaklı kâr amacı gütmeyen kuruluşu 7. madde çerçevesinde malvarlıklarının dondurulması yaptırımını uygulanmıştır. Ayrıca son yıllardaki yaptırım kararlarının sayısı ve yoğunluğu incelendiğinde, Türkiye’ye yönelik PKK/KCK terör örgütünün kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla istismar girişiminde diğer örgütlere göre önde olduğu anlaşılmaktadır. Buradan anlaşılan, Türkiye’ye karşı terörizm olaylarında kâr amacı gütmeyen kuruluşları en yoğun kullanma girişiminde bulunan örgüt PKK/KCK’dır. Ayrıca 2021 yılından sonra bu istismar yönteminin hızlandığı, çeşitlendiği ve uluslararası kapsamını genişlettiği kuruluşların menşelerinden anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Terör yapıları eylemsel kabiliyetlerini artırabilmek için finansman desteğine azami şekilde ihtiyaç ve ihtiras duymakta olup kazanım elde edebileceği tüm finansman kaynaklarıyla yoğun şekilde ilgilenmektedir (Hoffman, 2006). Bu sebeple terörizmle mücadelede finansman

kaynaklarının engellenmesine yönelik uygulanacak politikalar çok önemli bir yere sahiptir (Wilkinson, 1974). Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarih boyunca insanoğlunun ihtiyaç duyduğu şeylerin tümüne yönelik görevler edinmiş olup birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Uzun yıllar sonunda elde ettiği itibarla birçok kişinin olumlu bakışına sahip olan bu kuruluşlar günümüzde sık sık terörle anılmaya başlamıştır. Bu sebeple bu kuruluşların öneminin ortaya konulması ve terörizmle bağlantılı işlerden ivedilikle arındırılması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, terör örgütlerinin finansman kaynakları engellendiğinde veya kısıtlandığında terör eylemleri de doğru orantılı şekilde etkilenmektedir. Terör örgütleri yeterli finansmana erişim sağlayamadığında eylemlerini planladığı gibi gerçekleştirememektedir. Bu durum terör örgütleri tarafından varoluşlarına yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu sebeple terör örgütleri, yukarıda bahsedilen şekilde engellenmenin önüne geçmek için finansman kaynaklarını çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Bunlar arasında son dönemde sık sık gündeme gelen konu, kâr amacı gütmeyen kuruluşların istismar edilerek sahip olduğu haklar ve izinler kullanılarak terörizme finansman sağlanmasıdır.

Teknolojik, sosyolojik veya politik durumların sürekli değişen doğası terörizmin de varlığını aynı şiddetiyle sürdürebilmek için ayak uydurmasını zorunlu kılmaktadır (Stampnitzky, 2010). Terör örgütleri eylem kapasitelerini korumak için modern sürece ayak uydururken akıl ettikleri kâr amacı gütmeyen kuruluşların kullanılması yöntemini önlemek için FATF'ın 8. Tavsiye Kararı, tamamıyla bu konu üzerine odaklanmaktadır (FATF, 2023). Bu Karar ışığında FATF ile aynı minvalde çalışmalar yürütmüş olan MASAK, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmden arındırılması için önemli çalışmalar ve yayınlar yapmaktadır. Bu çalışmaların çeşitlendirilmesi amacıyla değerlendirme toplantılarının/çalıştaylarının sayısının artırılması ve akademik çalışmalardan faydalanılması gerekmektedir.

Türkiye'nin 2016'dan sonra KHK'lar ile 2013'ten sonra da malvarlığı dondurma kararlarıyla yürüttüğü mücadelesine ait nicel veriler incelendiğinde 2016 ve 2017 yıllarını kapsayan dönemde FETÖ terör örgütüyle mücadele kapsamında 1755 adet kâr amacı gütmeyen kuruluşa yönelik kapatma kararı alınmıştır. Bunlar arasında 1607'si dernek ve türevlerinden 129'u ise vakıflardan oluşmaktadır. Buradan anlaşılan FETÖ terör örgütü, lojistik ve finansman altyapısını sağlamak amacıyla çoğunlukla dernek ve türevlerinden faydalanmıştır. Günümüzde FETÖ terör örgütünün

etkisinin neredeyse kalmadığı düşünüldüğünde alınan kararların etkili olduğu söylenebilir.

Terörizmin finansmanının önlenmesi adına Türkiye’de 2013 yılında önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilecek 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun vasıtasıyla 2013 yılından sonra BMGK Kararlarına istinaden (5.Madde), yabancı devletlerin talepleri doğrultusunda (6.Madde) ve ülke içi malvarlığı dondurma kararları (7.Madde) alınmıştır. BMGK Kararlarına istinaden alınan malvarlığı dondurma kararları incelendiğinde en yoğun çalışmaların 2013-2014 yıllarında El-Kaide’ye karşı yapıldığı (58 adet) ve 2014 sonrasında bu mücadelenin El-Kaide ve DAESH’e karşı eş zamanlı yürütülerek toplamda 86 adet kâr amacı gütmeyen kuruluşa yönelik malvarlığı dondurma kararının alındığı anlaşılmaktadır. 6415 sayılı Kanun’un 6.maddesi çerçevesinde yabancı devletlerden kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yönelik gelebilecek malvarlığı dondurma kararlarının uygulanmasının da önü açılmaktadır. Bu konuda taleplerin 2015 yılından sonra gerçekleştiği ve toplamda 28 adet talebin gerçekleştirildiği ve 2021 yılından sonra henüz yeni bir talebin uygun görülmediği ya da oluşmadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada Türkiye’nin uluslararası toplumdan gelen talepleri yasal zeminde değerlendirerek meşru bir süreçte yürüttüğü anlaşılmaktadır. 6415 sayılı Kanun’un 7.maddesi çerçevesinde ülke içi malvarlığı dondurma kararlarına yönelik hazırlanan nicel veriler incelendiğinde 2021 yılından sonra ülke içi malvarlığı dondurma uygulamasının yoğunluk kazandığı ve toplamda 36 adet kâr amacı gütmeyen kuruluşun tespit edilerek malvarlıklarının dondurulmasına karar verildiği görülmektedir. Ayrıca dondurma kararlarının 33’ü PKK/KCK, 1’er adeti ise FÖTE/PDY, El-Kaide ve DAESH’e aittir. Buradan anlaşılan son dönemde PKK/KCK terör örgütü finansal kaynak arayışını kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yöneltmiştir. Burada önemli nokta, PKK/KCK tarafından istismar edilen kâr amacı gütmeyen kuruluşların birçoğunun uluslararası hareket kabiliyetine sahip olmasıdır. Bu durumda yapılan müdahalenin önemli olduğu ve isimleri ile Tablo 4’te paylaşılan kâr amacı gütmeyen kuruluşların uluslararası arka planları olsa dahi müdahale edilebilmiş olması Türkiye’nin konu hakkında ilerleme kaydettiğini ortaya koymaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terör şebekeleri eliyle kötüye kullanılması, günümüzde bazı çalışmalara konu olmuş olup alanyazında “terörizmin yasal görünümlü finansal kaynakları” arasına girmiştir. Bu

çalışmayla kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla terörizme sağlanabilecek finansman kaynakları hususi olarak ele alınmıştır. Konu hakkında hazırlanan uluslararası ve ulusal düzeyde birçok yasal düzenleme nitel ve karma araştırma yöntemleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, terörizm araştırmacılarının terörizmin finansman kaynaklarıyla ilgili çalışmalarında kâr amacı gütmeyen kuruluşlara müstesna bir yer açtığı görülmüştür. Bu durum kâr amacı gütmeyen kuruluşlar vasıtasıyla terörizme finansman sağlanmasının önemini ortaya koymaktadır.

Neredeyse tüm hükümetler kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla etkileşim halindedir. Dolayısıyla kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanında kullanılmasını engellemek için tamamen yeni bir çerçeve tasarlamak verimsiz olarak görülmekte ve nihayetinde ters etki yapacağı düşünülmektedir. Nihai hedef, kâr amacı gütmeyen kuruluşların sorumlu kişiler, fon kaynakları ve özellikle bu fonların harcanma şekli konusunda şeffaflığını arttırmak olmalıdır. Bu amaç, sadece terörizmin finansmanı ile mücadele etmekten çok daha geniş bir amaca hizmet etmekte ve sektörün kendisinin ve diğerlerinin uzun süredir tartıştığı sivil toplum yönetişiminin birçok yönüne değinmektedir. Bu konuda kamu politikası tasarlanırken, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörle mücadeleye katkısı kabul edilmeli ve tam avantajı için kullanılmalıdır.

Uluslararası mücadeleye yönelik araştırmalardan elde edilen bilgilere göre, FATF Standartlarının kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili olarak öngördüğü önlemler, öncelikle bu kuruluşların karşı karşıya oldukları riskleri belirleme ve potansiyel kötüye kullanımı önleme kapasitelerini artırmayı amaçlamaktadır (Council of Europe, 2023; Nanyun ve Nasiri, 2021, s. 236). Ancak, konunun karmaşıklığı ve suçluların yasadışı faaliyetlerini ustaca gizleme yöntemleri göz önüne alındığında, bu konuda sadece özel sektöre güvenmek yeterli değildir. Yani kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla AML/CFT için hükümetler, devletler, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ve özel sektör ortak bir perspektifte buluşturulmalıdır. Terörizmle mücadelede bu kuruluşların istismarının önlenmesi amacıyla denetlemelerin titizlik içerisinde ve şeffaflığa özen gösterilerek yapılması gerekmektedir. Ayrıca konu hakkında kullanılacak ifadeler söylem boyutunun dışına taşınmalıdır. Teknolojik alanda yeniliklerin konu hakkında nasıl bir fayda sağlayabileceği yönünde konuya münhasır çalışmaların yapılması ve özel çalışma gruplarının oluşturulması başarıya ulaşma açısından önemlidir. Bu konu

hakkında kitle iletişim araçları kullanılarak toplumsal anlamda bir eylem ortaya konulması adına kamu araçlarının kullanımı da etkili olabilir.

Yapılan araştırmalarla, terör örgütlerinin kâr amacı gütmeyen kuruluşları yasal görünümlü kaynakları arasına eklemeyerek istismar ettiği ve bu kuruluşların itibarına ve insanların iyilik ve hayır yapma duygularına doğrudan zarar verdiği anlaşılmıştır. Bu aşamada, insanların kamu spotları vasıtasıyla teknolojik araçlar kullanılarak bilinçlendirilmesi önemli bir husustur. Ayrıca kamusal düzeyde de bu bağlamdaki kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi üzerine projelerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Son olarak, kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanında kullanılması ve önlenmesi üzerine yapılan çalışmaların her boyutu önemsenmelidir. Diğer bir deyişle terörizme sağlanan finansmanın engellenmesi için devletler ve hükümetler askeri, mali ve hukuki marifetlerini kullanmalarının yanı sıra toplum nezdinde sosyal ve psikolojik durumları da iyi analiz ederek yeni politikalar ortaya koymalıdır.

KAYNAKÇA

- Abu Bakar, N.; Arshad, R.; Omar, N. B. ve Razali, W. A. A. W. M., (2014). Governance and financial reporting practices: assessment of FATF and APG guidelines on malaysian companies limited by guarantee. *Procedia-Social and Behavioral Science*. (145): 254 – 265.
- Akın, E. (2009). *Terör ve terörün finansmanı suçu*. Adalet Yayınevi.
- Akipek, J. ve Akıntürk, T. (2004). *Türk medeni hukuku* (Cilt 1). Beta Yayıncılık.
- Aksakal, M. (2008). Karapara aklama suçu ile organize suçu ve terörizmin finansmanı suçu arasındaki ilişki ve mücadele yöntemleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Arshad, R.; Asyiqin, W. A.; Razali, W. M. ve Abu Bakar, N. (2015). Catch the ‘Warning Signals’: the fight against fraud and abuse in non-profit organisations. *Procedia Economics and Finance*. (28): 114-120.
- Arslan, O. (2001). *Kurumsal ve tarihsel aşamalarıyla sivil toplum ve Türkiye gerçeği*. Bayrak Yayınları.
- Aytekin, İ. (2022). OECD yetkinlik çerçevesinin Türkiye’deki kar amacı gütmeyen örgütler bağlamında analizi. *Journal of Turkish Operations Management*, 6(2): 1424-1443. <https://doi.org/10.56554/jtom.1167980>.

- Bayartan, M. (2008). Osmanlı şehirlerinde vakıflar ve vakıf sisteminin şehre kattığı değer. *Osmanlı Bilimi Araştırmalar*. 10(1): 157-175.
- Belhan, Ş. (2021). 1980 askeri darbesi sonrasında iktidara gelen anavatan partisi icraatları hakkında bir değerlendirme. *Alınları Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(2): 111-123.
- Butler, R. ve Wilson, D. C. (2015). *Managing voluntary and non-profit organizations: Strategy and structure*. Routledge Press.
- Byman, D. (2005). *Deadly connections states that sponsor terrorism*. Cambridge University Press.
- Cansel, E. (1988). Vakıf, kuruluşu, işleyişi ve amacı. *Vakıflar Dergisi*. (20): 321-327.
- Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007). Kâr amacı gütmeyen kurumlarda müşteri memnuniyeti ve hizmet kalitesi ilişkisi: Karadeniz Bölgesi örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 21(1): 263-285.
- Chimimba, T. P. (2017). United Nations Security Council Resolution 1373 (2001) as a tool for Criminal Law Enforcement. In *The Pursuit of a Brave New World in International Law* (pp. 359-394). Brill Nijhoff.
- Clarke. P. C. (2015). *Terrorism. Inc.: The financing of terrorism*. Abc-Clio, LLC.
- Council of Europe. (2023). *Non-profit organisations*, Erişim tarihi: 16 Kasım 2023.
<https://www.coe.int/en/web/moneyval/implementation/non-profit-organisations>.
- Çaha, Ö. (2007). *Aşkın devletten sivil Topluma*. Plato Film Yayınları.
- Çakmak, H. ve Ünsal, İ. Z. E. (2008). Terörizmin yasal finans kaynakları. H. Çakmak ve T. Altunok (Ed.), *Terörizmin Finansmanı ve Ekonomisi* içinde (ss.119-130). Barış Platin Kitap Yayınevi,
- Çetinkaya, S. G. (2023). Terörün kavramsal analizi ve PKK. *21. Yüzyılda Küresel ve Bölgesel Aktörlerin Güvenlik Stratejileri ABD, AB, Almanya, Çin, Fransa, İngiltere, Rusya, Türkiye, NATO*, 85.
- de Koker, Louiss, (2013), "The 2012 revised FATF recommendations: assessing and mitigating mobile money integrity risks within the new standards framework", *Washington Journal of Law, Technology & Arts*, 8(3): 165-196. Erişim tarihi: 11 Aralık 2023.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2639462.
- Demir, C. K. ve Avcı, E. (2017). Turkish terrorism studies: a preliminary assessment. *All azimuth*. 7(1): 21-44.

- Dilmaç, S. (2011). Terörizmde tanım sorunu ve yaklaşımlar, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dizman, M. (2024). Terör Örgütlerinin Finansman İhtiyacı. *G.Ü. İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 7(7): 13-34.
- Dündar S.. (2008). Dernek kurma özgürlüğünün içeriği ve gelişim süreci üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10: 1-59.
- Ercan, M. (2016). Anayasa Mahkemesi kararları ışığında siyasi parti yasakları. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 3(1): 49-70.
- Eurojust. (2023). *Five right-wing terrorists arrested throughout Europe with the support of Eurojust and Europol*. Erişim tarihi: 1 Aralık 2023. <https://www.eurojust.europa.eu/news/five-right-wing-terrorists-arrested-throughout-europe-support-eurojust-and-europol>.
- European Commission. (2016). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, (Yayın No: COM-2016- 50 final). Strazburg: Avrupa Komisyonu. Erişim tarihi: 20 Ekim 2023. <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/communication-from-the-commission-to-1>.
- FATF. (2014). *Risk of terrorist abuse in non-profit organisations*. Erişim tarihi: 4 Ekim 2023. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Risk-terrorist-abuse-non-profits.html>.
- FATF. 2015. *Combating The abuse of non-profit organisations (Recommendation 8)*. Erişim tarihi: 10 Aralık 2023. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/BPP-combating-abuse-non-profit-organisations.pdf.coredownload.pdf>.
- FATF. (2016). *FATF Consultation and dialogue with non-profit organisations at the UNODC*. Erişim tarihi: 14 Aralık 2023. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Financialinclusionandnpoissues/Consultation-non-profit-organisations-april-2016.html>.
- FATF. (2021). *Ethnically or racially motivated terrorism financing*. Erişim tarihi: 26 Ekim 2023. <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Ethnically-rationally-motivated-terrorism-financing.html>.
- FATF. (2023). *Amendments to the text of recommendation 8 and its interpretive note*. Erişim tarihi: 18 Kasım 2023. <https://www.fatf->

[gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/R8-public-consultation-jun23.html](https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/R8-public-consultation-jun23.html).

FATF. (2024). Public consultation on the revision of recommendation 8 non-profit organisations. Erişim tarihi: 25 Ocak 2024). <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Financialinclusionandnpoissues/Public-consultation-npo-r8.html>.

Gödeklı, M. (2017). *Terörizmin finansmanı suçu*. Adalet Yayınları.

Gücenmez, B. (2014). Terörizmin finansmanı: PKK, ETA ve İRA terör örgütlerinin karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu Komutanlığı, Ankara.

Hoffman, B. (2006). *Inside terrorism*. Columbia University Press.

İnal, M. E. ve Biçkes, M. (2006). Kar amaçsız kuruluşların sorunlarının çözümünde pazar yönlülük teorisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26.

Kaya, R. (2020). Harekâtlar ekseninde Türkiye'nin Suriye'de terörle mücadelesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2(2): 143-165.

Korkmaz, S. C. (2022). Terör örgütlerinin hayatta kalmasını sağlayan nedenler: terör örgütü PKK odaklı bir inceleme, 1978-2022. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 278-309.

Kurki, M. (2010). Democracy and conceptual contestability: reconsidering conceptions of democracy in democracy promotion. *International Studies Review*, 12(3): 362-386.

Lyons, M. (2020). *Third sector: The contribution of non-profit and cooperative enterprise in Australia*. Routledge Press.

MASAK. (2006). *Şüpheli işlem bildirimleri rehberi*. Erişim tarihi: 6 Ağustos 2023. <https://masak.hmb.gov.tr/masak-genel-tebliği-sıra-no-13/>.

MASAK. (2021). *Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı amacıyla suiistimalinin önlenmesine yönelik rehber*. Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayınları.

MASAK. (2024). Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanı Kararı ile malvarlıkları dondurulanlar. (Erişim tarihi: 1 Ocak 2024). <https://masak.hmb.gov.tr/bkk-ile-malvarliklari-dondurulanlar>.

Mostashari, A. (2005). An introduction to non-governmental organizations (ngo) management. *Iranian Studies Group at MIT*. Erişim tarihi: 17 Kasım 2023. <https://lms.su.edu.pk/download?filename=1588440286-ngo-formation.pdf&lesson=15605>.

- Nanyun, N. M. ve Nasiri, A. (2021). Role of FATF on financial systems of countries: successes and challenges. *Journal of Money Laundering Control*, 24(2): 234-245.
- Nicolaou, S. (2021). *Terrorism financing* (Doctoral dissertation, School of Business Administration: Master of Business Administration). Erişim tarihi: 11 Aralık 2023. <https://repo.euc.ac.cy/bitstream/handle/123456789/2326/MBA%20Thesis%20S.Nicolaou.pdf?sequence=1>.
- Oftedal, E. (2015). The financing of jihadi terrorist cells in Europe 2015, *FFI-Rapport*, Norwegian: Kjeller.
- Özdemir, E. C. (2023). Terörizmin finansmanında kara para aklama suçu: uluslararası karşılaştırmalı bir inceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Özdemir, S. (2010). “Kâr gütmeyen kuruluşlar” (KGK) ve sosyal refah'ın sağlanmasında artan rolü. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (48): 129-161.
- Özkul, S. (2017). Terörizm ile mücadelede finansal kaynakların kontrollü rolü: PKK örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Pınar, Z. (2016). Kâr amacı gütmeyen kuruluş kavramı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Pieth, M. (2002). *Financing terrorism*. Kluwer Academic.
- Romaniuk, P. ve Keatinge, T. (2018). Protecting charities from terrorists and counterterrorists: FATF and the global effort to prevent terrorist financing through the non-profit sector. *Criminal Law and Social Change*. 69: 265-282.
- Schmid, A. P. (2011). The Literature on terrorism, A. P. Schmid (Ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research* içinde (ss. 457-474). Routledge.
- Sgueo, G. (2015, 12 Mart). *NGOs and money laundering: adapting EU rules to engage ngos better*. European Parliamentary Research Service Briefing, (s.1-8). Avrupa Parlamentosu.
- Shillito, R. M. (2015). Countering terrorist financing via non-profit organisations: assessing why few states comply with the international recommendations. *Nonprofit Policy Forum*. 6(3): 325-352.
- Silke, A. (2001). The devil you know: continuing problems with research on terrorism. *Terrorism and Political Violence*. 13(4): 1-14.

- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2021). *Derneklerin terörizmin finansmanı amacıyla kullanılmasının önlenmesine yönelik iyi uygulamalar rehberi*. Erişim tarihi: 3 Aralık 2023. <https://www.siviltoplum.gov.tr/konya/derneklerin-terorizmin-finansmani-amaciyla-kullanilmasinin-onlenmesine-yonelik-iyi-uygulama-rehberi>.
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2022). *Dernekler mevzuatı*. İçişleri Bakanlığı.
- Smallwood, J. (2005). Combating the financing of terrorism: the roles of the IMF. *Villanova Law Review*. 50(3): 644-645.
- Stampnitzky, L. (2010). Disciplining an unruly field: terrorism experts and theories of scientific/intellectual production. *Qual Sociol*. 34(1): 1-19.
- Şenel, Ş. ve Tuyan, Z. (2009). 1926-1967 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulan tesisler (vakıflar). *Akademik Bakış*. 3(5): 123-141.
- Taş, O.; Oğuz, M. ve Ekici, C. (2014). Türk vakıf kültürünün devamlılığının dayanağı: muhasebe. *Accounting and Financial History Research Journal*. 7: 104-123.
- Tayler, L. (2016). Foreign terrorist fighter laws: Human rights rollbacks under UN Security Council Resolution 2178. *International Community Law Review*, 18(5): 455-482.
- Teber, Ö. (2002). Osmanlı toplumunda bir sosyal kurum olarak vakıflar ve çeşitleri. *Dini Araştırmalar*. 4: 197-205.
- Tomur, H.D. (2022). Kâr amacı gütmeyen işletmelerde sosyal girişimcilik kavramı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*. 6(12): 81-94. <https://doi.org/10.55830/tje.1175620>.
- Turan, D. ve Gemici, E. (2020). Terörizmin finansman kaynakları ve karapara aklamanın terörizmin finansmanında ki rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2): 257-278.
- Turan, D. ve Uzun, M. (2017). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların terörizmin finansmanı ve kara para aklama üzerindeki rolü. *Turkish Journal of Security Studies*. 19(3): 27-43.
- Türk Medeni Kanunu. (2001, 8 Aralık). Resmi Gazete (Sayı:24607). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>.
- Türkiye Barolar Birliği, (2006). *Türkiye ve terörizm*, (Yayın No: 107). Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Uyar, T. (2008). *Terörle mali ve hukuki mücadele*. Adalet Yayınevi.

- Uysal, T. ve Kurt, G. (2016). Kâr amacı gütmeyen işletmelerde denetim: bir paradoks mu?. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 21: 1555-1559.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2021). *Vakıfların terörizmin finansmanı amacıyla kullanılmasının önlenmesine yönelik iyi uygulama rehberi*. Erişim tarihi: 20 Ekim 2023. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/ulusal-risk-degerlendirme-projesi-masak/kr-amaci-gutmeyen-kuruluslarin-terorun-finansmani>.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2023). *Vakıflar nasıl kurulur?*. Erişim tarihi: 20 Kasım 2023. <https://www.vgm.gov.tr/vakif-nasil-kurulur>.
- Wang, S. ve Chen, Y. (2023). Information-led policing: non-profit organization's terrorist financing. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0306624X231165428>.
- Wilkinson, P. (1974). *Political terrorism*. The Macmillan Press.
- World Bank. (2022). Non-profit organisations risk assessment tool, *Identifying The FATF NPOs at Risk of Terrorist Financing Abuse Guidance Manual*. World Bank Publications.
- World Bank. (2023). *Disclaimer and terms of use: national money laundering and terrorist financing risk assessment toolkit*. Erişim tarihi: 30 Ağustos 2023. <https://www.worldbank.org/en/topic/financialmarketintegrity/brief/national-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-toolkit-disclaimer-and-terms-of-use>.
- Yediyıldız, B. (1993). İslam'da vakıf. *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*. 15.
- Yeh, S. S. (2022). New financial action task force recommendations to fight corruption and money laundering. *Laws*, 11(1): 1-8.
- Yeşiltaş, M; Bayraklı, E. ve Yalçın, H. B. (2019). *Avrupa'da PKK yapılanması*. SETA Vakfı İktisadi İşletmesi.
- Yıldırım, Z. (2012). *Hukuksal açıdan terörizmin finansmanının önlenmesi*. Adalet Yayınevi.
- Yılmaz, A. ve Akdeniz, B. (2020). Sivil toplum kuruluşlarında başarıya götüren yönetim ve liderlik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk İdare Dergisi*. (490): 325-362.
- Yılmaz, M. L. ve Tetik, Ü. (2020). Ortadoğu'yu terörize eden PYD/PKK'nın seçilmiş AB ülkelerindeki finansman kaynakları. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97): 109-130.

- Yılmaz, Y. (2020a). Türkiye’de vakıfların, kâr amacı gütmeyen sosyal politika işlevleri: “Sosyal Millet” anlayışı. *Journal of Social Policy Conferences*, (78): 283-331.
- Yılmaz, Y. (2020b). Terörizmin finansmanı suçu. *YÜHFD*,17(Özel Sayı): 177-267.
- Yumurtacı, A. (2019). Tarihsel süreçte Almanya’da kar amacı gütmeyen kuruluşların gelişimi ve yapısı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(17): 119-143.